

1. poglavje

Zakaj so migracije pomembne?

ODKAR JE PRIČUJOČA KNJIGA prvič izšla – 2007, so mednarodne migracije postale še pomembnejše. Število mednarodnih migrantov se je povečalo za 20 odstotkov, število neregularnih migrantov pa verjetno še bolj; število beguncev po vsem svetu se je podvojilo. Migranti domov pošiljajo več denarja kakor kadarkoli prej in Združeni narodi (ZN) zdaj njihova nakazila štejejo med najpomembnejše prispevke k razvoju in zmanjševanju revščine. Migranti v državah, v katerih se naselijo, sicer še naprej prispevajo k inovacijam in ustvarjanju bogastva, povečali pa so se tudi izzivi, ki jih prinaša integracija. V politiki so migracije čedalje večkrat na tapeti, kar je odziv na čedalje več humanitarnih kriz in katastrof, pa tudi posledica rastoče ksenofobije in protipriseljenskih čustev v številnih državah. Migracije so bile v zadnjih letih posebne pozornosti deležne v Avstraliji in Evropi, še zmeraj pa gre za globalen pojav.

Pričujoča druga izdaja je na več načinov dopolnjena. Vključeni so najnovejši podatki o migracijah. Predstavljene so najzanimivejše in najbolj relevantne nove raziskave na tem področju. Ukvarja se z novimi in tematskimi študijami primerov. Zajema tudi nedavne globalne dogodke, denimo svetovno finančno krizo, arabsko pomlad, vojno v Siriji, izbruh ebole in vzpon IS, kar je vse vplivalo na migracijske vzorce in procese.

Tri temeljna načela knjige pa so stalna, njihov pomen so spremembe v zadnjih desetih letih le še poudarile. Prvič,

bistveno je, da spodbudimo razpravo o migracijah in pri tem razjasnimo definicije in koncepte ter predstavimo trenutne podatke. Kdo je migrant? Kakšna je razlika med prosilcem za azil in beguncem? Kako štejemo migrante? Ali je migrantov preveč?

Drugič, ključnega pomena je, da na stvari gledamo globalno. Večina beguncev na svetu je v revnejših državah. Med državami globalnega Juga se premika enako veliko migrantov kakor z Juga proti Severu. Ljudje v Evropi in Avstraliji zlahka pozabljajo, da se v drugih delih sveta trenutno soočajo z veliko večjimi migracijskimi pritoki in izzivi. Globalni mediji so večji del migracij večinoma prezrli.

Tretjič, potreben je uravnotežen pogled na migracije. Migracij se lotevamo čedalje bolj polarizirano, strogo in bolj absolutno. Na pretek je posploševanj. Pričujoča knjiga, enako kakor prva izdaja, poskuša ponuditi objektivni pogled. Migracije kot celota so nekaj pozitivnega; včasih imajo negativne posledice. Večina migrantov si želi delati, nekateri iščejo koristi. V določenih okoliščinah lahko migranti pomenijo tveganje, pogosteje pa pomenijo potencial. Življenja in pravice migrantov so običajno bolj ogroženi od varnosti držav; včasih pa ni tako.

Kratka zgodovina mednarodnih migracij

Zgodovina migracij se začne z rojstvom človeštva v dolini Rift v Afriki, od koder sta se v času pred 1,5 milijona leti do 5000 pr. n. št. *Homo erectus* in *Homo sapiens* razširila najprej v Evropo in nato še na druge celine. V antičnih časih sta bili grška kolonizacija in rimska ekspanzija odvisni od migracij. Zunaj Evrope so bili z mezopotamskim, inkovskim, indskim imperijem in z dinastijo Zhou prav tako povezani precejšnji premiki. Med drugimi migracijami v starejši zgodovini je

vedno omeniti še Vikinge in križarske pohode v Sveto deželo.

Migracijski zgodovinar Robin Cohen pravi, da lahko v novejši zgodovini ločimo niz večjih obdobij migracij ali migracijskih dogodkov. Največji migracijski dogodek v 18. in 19. stoletju je bil najbrž prisilni transport sužnjev. Ocenjujejo, da so v Novi svet na silo odpeljali 12 milijonov ljudi predvsem iz zahodne Afrike, v manjšem številu pa tudi čez Indijski ocean in Sredozemlje. Ta migracija ni pomembna zgolj zaradi svojega obsega, ampak tudi zato, ker je njene posledice še zmeraj čutiti med potomci sužnjev in zlasti med Afroameričani. Po propadu suženjstva so se na plantaže evropskih velesil premaknili delavci, ki so jih vezale dolžniške pogodbe – zlasti s Kitajske, iz Indije in z Japonske, in to v precejšnjem številu (zgolj iz Indije jih je bilo približno 1,5 milijona).

Tudi evropska ekspanzija je bila povezana z obsežnim prostovoljnim preseljevanjem iz Evrope, zlasti v kolonije, v dominione in v obe Ameriki. Velike trgovske sile – Britanija, Nizozemska, Španija in Francija – so se zavemale za to, da bi se njihovi državljani naseljevali v tujini, in to ne zgolj delavci, ampak tudi kmetje, nezadovoljni vojaki, obsojenci in sirote. Z ekspanzijo povezane migracije so se večinoma končale z vzponom protikolonialnih gibanj proti koncu 19. stoletja; v naslednjih petdesetih letih je bilo celo nekaj omembe vrednih tokov v nasprotni smeri, v Evropo – taka je bila, denimo, selitev tako imenovanih *pieds noirs** v Francijo.

Naslednje obdobje migracij je zaznamoval vzpon Združenih držav Amerike kot industrijske sile. V času med petdesetimi

* *Pieds-noirs*: prebivalci Alžirije evropskega porekla, ki so se po tem, ko je Alžirija postala neodvisna (3. julija 1962), preselili v Francijo, deželo svojih prednikov.

leti 19. stoletja do velike depresije v tridesetih letih 20. stoletja se je v ZDA preselilo več milijonov delavcev iz stagnirajočih gospodarstev in represivnih političnih režimov v Severni, Južni in Vzhodni Evropi, če ljudi, ki so bežali pred krompirjevo lakoto na Irskem, sploh ne omenjamo. Kakšnih 12 milijonov teh migrantov je pristalo na otoku Ellis v newyorškem pristanišču, kjer so prestali imigracijske preglede.

Naslednje veliko obdobje migracij je nastopilo po 2. svetovni vojni, ko so rastoča povojna gospodarstva v Evropi, Severni Ameriki in Avstraliji potrebovala delovno silo. Za primer: v tem času je na delo v Nemčijo prispelo veliko turških priseljencev, v Francijo in Belgijo pa veliko Severnoafričanov. Poleg tega je v tem obdobju v Avstralijo migriralo približno milijon Britancev, tako imenovanih *Ten Pound Poms**. V istem času je na migracije na drugih koncih sveta še zmeraj vplivala dekolonizacija; najbolj izraziti sta bili preseljevanji več milijonov hindujcev in muslimanov zaradi delitve Indije leta 1947 ter Judov in Palestincev po ustanovitvi države Izrael.

Naval mednarodne delovne sile se je v Evropi v sedemdesetih letih 20. stoletja že končal, v ZDA pa se je nadaljeval še do zgodnjih devetdesetih. Gonilo globalnega gospodarstva se je začelo očitno premikati v Azijo, kjer pa se delovne migracije, prav nasprotno, še zmeraj povečujejo. Pozneje bomo videli, da je tudi preseljevanje prosilcev za azil, beguncev in neregularnih migrantov po vsem industrializiranem svetu v zadnjih dvajsetih letih prav tako precej naraslo.

* *Ten Pound Poms*: izraz za britanske podanike, ki so v Avstralijo in na Novo Zelandijo emigrirali v okviru migracijskega načrta za poselitev Avstralije (začel se je leta 1945).

Namen tega zagotovo selektivnega pregleda mednarodnih migracij v novejši zgodovini ni zgolj poudariti, da migracije niso nov pojav. Opozoriti želim tudi na teme, ki se bodo v knjigi večkrat pojavljale. Da so migracije povezane s pomembnimi svetovnimi dogodki – revolucijami, vojnami, vzponom in padcem imperijev; da prinašajo precejšnje spremembe – ekonomsko ekspanzijo, nastanek narodov, politične spremembe, pa tudi precejšnje probleme – konflikte, preganjanje in razlaščenje. Migracije so bile v vsej zgodovini pomembne in še danes je tako.

Razsežnosti in dinamika mednarodnih migracij

Po definiciji Združenih narodov je mednarodni migrant oseba, ki vsaj leto dni živi zunaj države, v kateri običajno prebiva. Po tej definiciji so ZN ocenjevali, da je bilo leta 2013 po vsem svetu okoli 232 milijonov mednarodnih migrantov. To število je približno enako številu prebivalcev četrte najbolj naseljene države na svetu, Indonezije. Danes je na svetu vsak petintrideseti človek mednarodni migrant.

To lahko povemo drugače: le 3 odstotki današnjega svetovnega prebivalstva so mednarodni migranti. Migracije pa ne vplivajo zgolj na ljudi, ki migrirajo. Imajo velike družbene, ekonomske in politične posledice doma in v tujini. Naj navedem Stephena Castlesa, Heina de Haasa in Marka Millerja, avtorje vplivnega dela *The Age of Migration*:

Dandanes le malo ljudi v industrializiranih državah ali državah v razvoju nima osebnih izkušenj z migracijo in njenimi posledicami; ta splošna izkušnja je postala simbol dobe migracij.

Med letoma 1990 in 2013 se je število mednarodnih migrantov po vsem svetu povečalo za 77 milijonov oziroma za 50 odstotkov. Leta 2013 je v razvitem svetu živelo že okoli 135 milijonov migrantov, v državah v razvoju pa 95 milijonov. V